

Ett schakt vid Bjälbogatan 4

L2010:586
Bjälbogatan 4
Skänninge stad
Mjölby kommun
Östergötlands län
Helén Romedahl

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/lokal/område/sträcka	Bjälbogatan 4
Socken/stad	Skänninge
Kommun	Mjölby
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	L2010:586
Digitala fastighetskartans blad	64F 7a S0
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH2000
Mätteknik	Manuell inprickning
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-12411-2020
Länsstyrelsens handläggare	Tom Carlsson
ÖM dnr	0263/20
ÖM projektnr	001589
ÖM Intrasisnr	-
Beställare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	Mjölby kommun
Projektledare	Mats Magnusson
Biträdande projektledare	-
Personal	-
Rapportansvarig	Helén Romedahl
Fältarbetstid	2020-08-10
Totalt undersöktes	9 m ²
Fynd	Nej
Foto	Digitala
Analys	-
Grafik	Helén Romedahl
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Ett schakt vid Bjälbogatan 4

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Syfte och metod	6
Resultat	6
Referenser	6

Omslagsbild: Utsnitt ur Stadskarta 1795 med schaktet markerat. LMS D98-1:8.

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

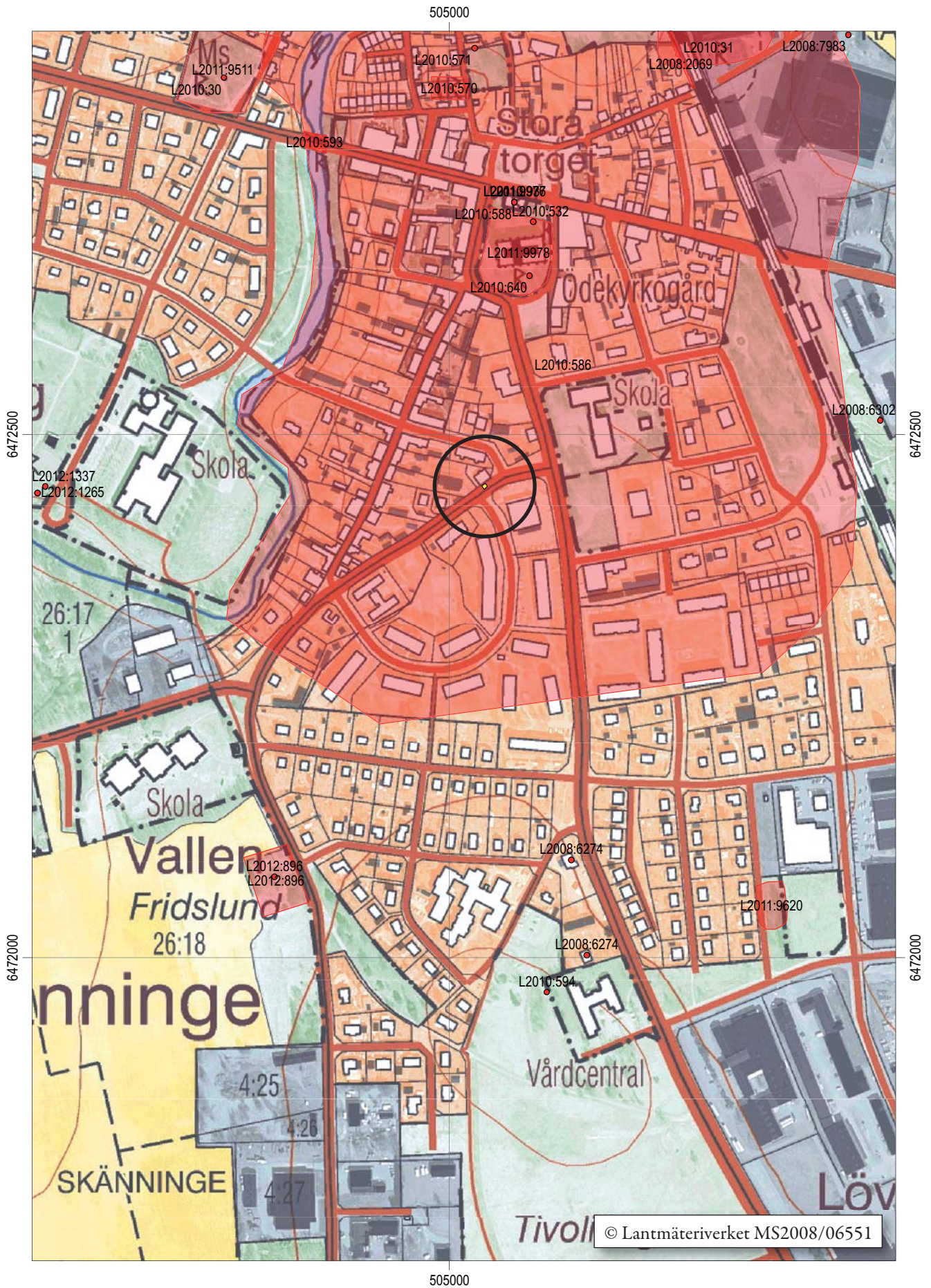
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Den 10 augusti 2020 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Bjälbogatan 4 (kv Väpnaren 25), Skänninge stad, Mjölby kommun. Arbetet utfördes i samband med markarbeten för reparation av en avloppsbrunn. Bevarade kulturlager fanns utmed schaktets sydvästra sida. Det rörde sig bl a om en äldre gatunivå samt ett ca 0,3 m tjockt lager tolkat som odlingsjord.

Helén Romedahl
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5000.

Inledning

Den 10 augusti 2020 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Bjälbogatan 4 (kv Väpnaren 25), Skänninge stad, Mjölby kommun. Arbetet utfördes i samband med markarbeten för reparation av en avloppsbrunn. Bevarade kulturlager fanns endast utmed schaktets sydvästra sida. Det rörde sig bl a om en äldre gatunivå samt ett ca 0,3 m tjockt lager tolkat som odlingsjord. Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland. För de arkeologiska kostnaderna svarade Mjölby kommun. Ansvarig för fältarbetet var Mats Magnusson. För rapporten svarar undertecknad.

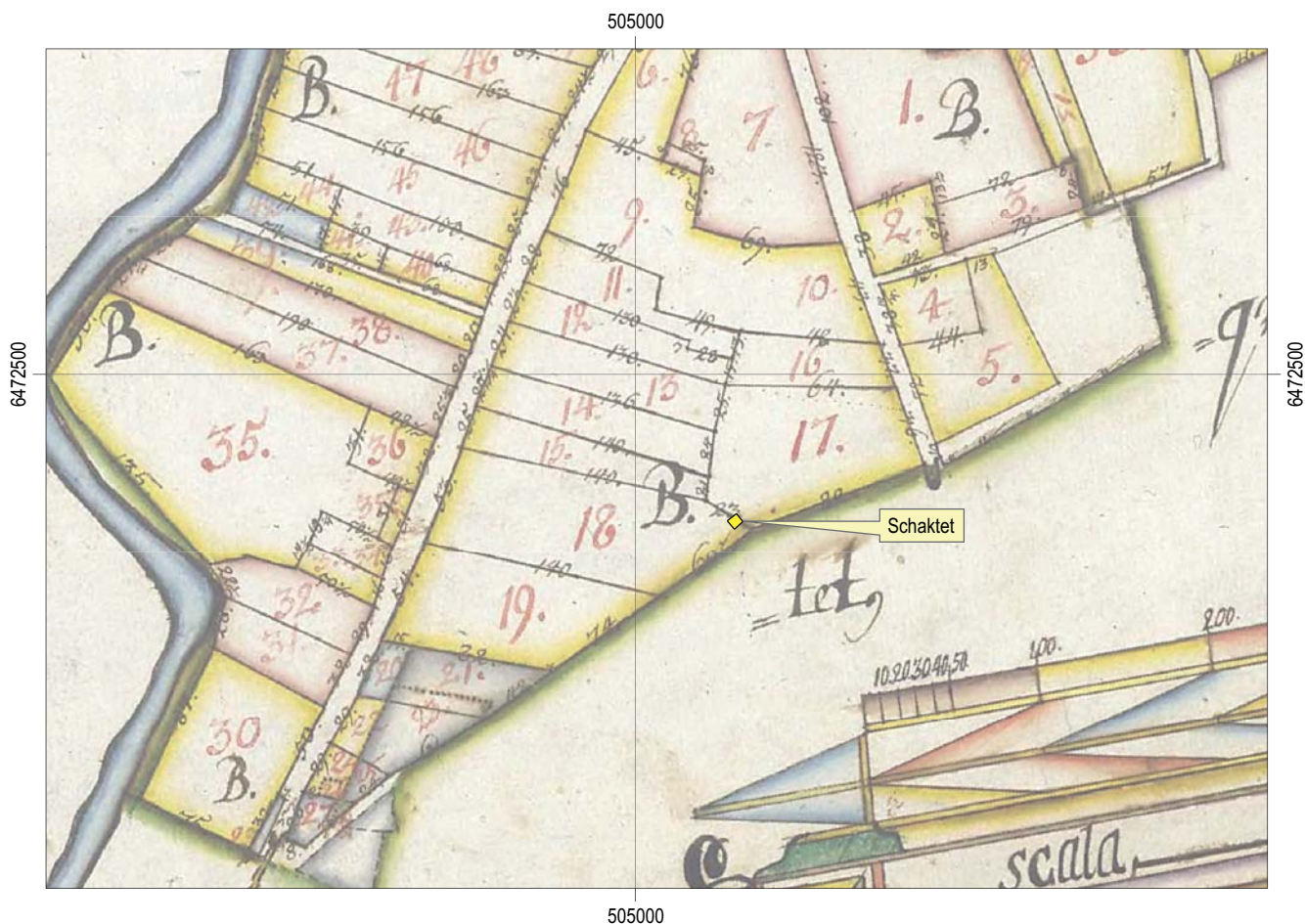
Områdesbeskrivning och tidigare arkeologiska undersökningar

Undersökningsområdet ligger i den södra utkanten av Skänninges medeltida och historiska stadsområde, L2010:586 (RAÄ 5:1). Intill passerar den gamla landsvägen söderut mot Mjölby och ca 300 m söder om låg

stadens avrättningsplats som gett Mjölbygatan dess tidigare namn, Tjuvagatan. Mjölbygatan (omnämnd första gången 1357) och närliggande Follingegatan har båda sannolikt utgjort de medeltida gatusträckningarna i denna del av staden. Undersökningsområdet är också beläget drygt 200 m söder om Vårfrukyrkan, vilken omnämns första gången år 1300. Kyrkan räknades under medeltiden som ett regalt pastorat vilket antyder ett kungligt markinnehav i eller intill Skänninge (Hedvall 2013:76f).

I nära anslutning till Bjälbogatan har ett flertal arkeologiska undersökningar utförts. I korsningen Mjölbygatan - Murgatan visade en arkeologisk undersökning på upp emot 0,9 m tjocka och flerskiftade kulturlager (Feldt 1991).

Vid schaktning för belysning längs med Mjölbygatan har kulturlager av varierande omfattning påträffats. I tre av de undersökta schakten dokumenterades bl a upp till 0,3 m tjocka kultur-/odlingslager. Den sterila sanden uppträdde på 0,5 - 0,7 m djup (Feldt 2001). Där konstaterades vidare att kulturlager började uppträda i höjd med Järnvägsgränd för att sedan öka i omfattning närmare stadens centrum.

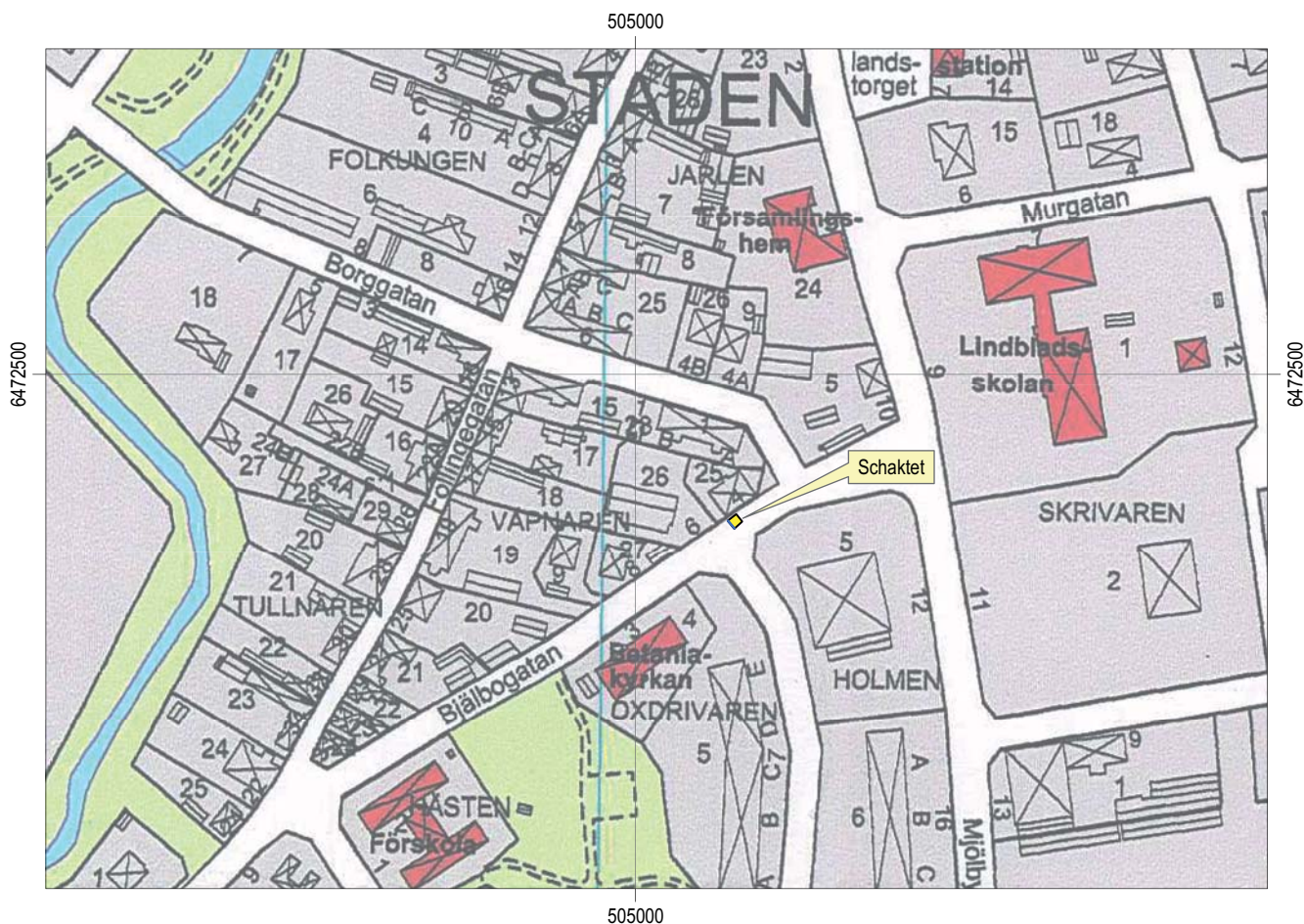
Figur 3. Schaktet mot bakgrund av 1713 års karta över Skänninge stad. Skala 1:2500.

Vid en arkeologisk undersökning i kv Jarlen 7, ca 100 m norr om Bjälbogatan, framkom en härd som ¹⁴C-daterades till järnålder. Här fanns också spår efter eldhärdade byggnader från senmedeltid eller nyare tid (Feldt & Lindberg 2002).

Inom området för det som idag hyser Lindbladsskolan (kv Skrivaren) har ett flertal arkeologiska undersökningar utförts. Dessa grävningar, som finns sammanfattade i den arkeologiska rapporten "Arkeologi vid Lindbladsskolan 1994 - 2004" (ÖM2007:55), visade bl a på 0,5 - 0,6 m tjocka homogena och grå sandlager, tolkade som odlingsjord. I de trädgropar som togs upp på skolgården påträffades bl a stenläggningar och murar av gråsten. I ett ledningsschakt från Mjölbygatan och in på skolgården framkom kulturlagren på ett djup om 0,6 m under dagens marknivå. Här dokumenterades även ett mycket kraftigt brandlager tolkat som avsatt efter nedbrunna hus inne på tomtmark. Den orörda undergrunden inom området uppträdde på ett djup om 0,55 - 1,25 m under dagens marknivå. Lämningarna inne på skolgården kunde föras till såväl medeltid som till efterreformatorisk tid (Feldt 2007).

Vid en nyligen utförd arkeologisk undersökning i angränsande kv Holmen dokumenterades bl a drygt 1 m tjocka kulturlager. Tre av jordlagren har med hjälp av ¹⁴C-analys daterats till mellan ca 1280 - 1397 e Kr. Det daterade materialet låg på nivåer om ca 1 - 1,4 m under dagens markyta. Analyserade jordprover visade bl a på förekomst av odling (stads-/trädgårdsodling) och hantverk (Romedahl 2021).

I allmänhet är kulturlagren i Skänninge diffusa och svåra att datera och brandlagren från de stora stadsbränderna kan bara spåras fläckvis i staden. Troligen har Skänninge, i jämförelse med många andra medeltida städer, haft en gles bebyggelse. Detta har fått till följd att begränsningarna för den medeltida staden är osäkra. De områden i Skänninge som ligger utanför den traditionella stadsgränsen (denna baseras på 1713 års karta, se figur 4) har visat på medeltida lämningar i form av omfattande kulturlager, verkstadsplatser, grophus m m.

Figur 4. Schaktet mot bakgrund av adresskarta över Skänninge stad. Blå linje markerar läget för dokumenterad schaktsektion. Skala 1:2500.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning var att i första hand undvika skador på fornlämningen men om detta inte var möjligt skulle fornlämningen undersökas och om möjligt dateras samt med ett vetenskapligt arbetsätt dokumenteras.

Schaktet mätte 3 x 3,1 m och grävdes till ett djup om 1,25 m. En sektionsritning upprättades över schaktets sydvästra sida.

Resultat

Bevarade kulturlager fanns endast utmed schaktets sydvästra sida. Stratigrafiskt äldst var ett 0,3 m tjockt lager med gråbrun silt. L1. Lagret, som tolkas som en odlingshorisont, fortsatte under det befintliga schaktdjupet. Ovan odlingsjorden följde ett tunt skikt med brun silt, L2. Nästa stratigrafiska nivå L3, representerar sannolikt en äldre nivå av Bjälbogatan och utgjordes av gråsvart silt som innehöll en del sten och grus. Sista nivån, L4, innan moderna fyllmassor, var ett lager med mörkbeige silt som innehöll grus, sten och lite tegelkross. Antingen ska detta lager ses som ytterligare en gatunivå alternativt rör det sig om ett påfört utfyllnadslager.

Referenser

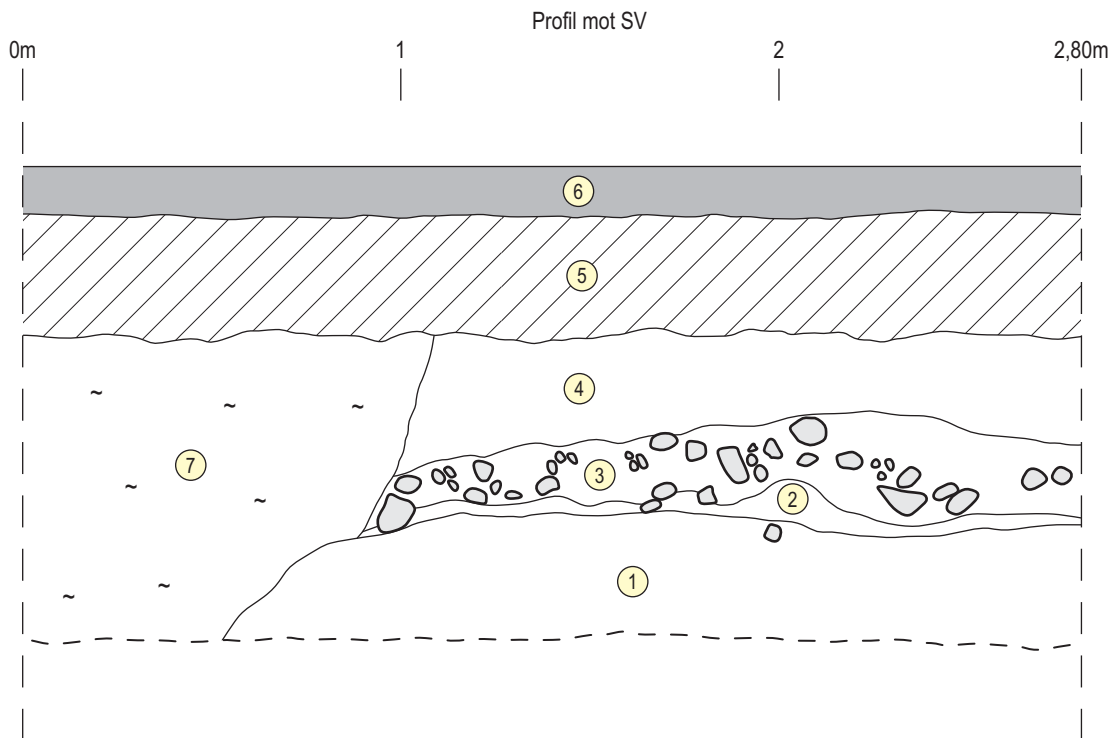
- Feldt, A-C. 1991. *Mjölbygatan 6*. Arkeologisk förundersökning. Östergötlands museum. Rapport.
- Feldt, A-C. 2001. *Mjölbygatan. Stora Vallgatan till Östra Kyrkogatan*. Arkeologisk förundersökning. Östergötlands museum. Rapport 2001:82.
- Feldt A-C & Lindberg M. 2002. *Äldre järnålder och medeltida byggnader i centrala Skänninge*. Arkeologisk förundersökning 1993 och 1994. Kv Jarlen 7, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län. Arkeologisk förundersökning. Rapport 32:2002. Östergötlands länsmuseum.
- Feldt, A-C. 2007. *Arkeologi vid Lindbladsskolan 1994 - 2004*. Östergötlands museum. Rapport 2007:55.
- Hedvall, R. 2013. Ett kyrkligt centrum. I: *Borgare, bröder och bönder. Arkeologiska perspektiv på Skänninges äldre historia*. Red. Hedvall, Lindeblad & Menander.
- Romedahl, H. 2021. *Medeltid på Holmen*. Kv Holmen 5, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län. Östergötlands museum. Rapport 2021:21.

Kartmaterial

Lantmäteristyrelsen

Stadskarta 1713. Matias Sundvall. LMS D98-1:5

Stadskarta 1795. Berger. LMS D98-1:8.

- 1 Gråbrun silt med inslag av gul sand.
- 2 Brun silt.
- 3 Gråsvart silt med stenar och grus.
- 4 Mörkbeige silt med grus, stenar och lite tegelkross.
- 5 Bärlager, grått grus.
- 6 Asfalt.
- 7 VA-schakt, grått grus.

0 1m

Bjälbogatan 4
Skänninge stad
Mjölby kommun, Ög
L2010:586
Profilritning
Skala 1:20
Dnr 0263/20
2020-08-10 Mats Magnusson
Renritning Lasse Norr

Den 10 augusti 2020 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Bjälbogatan 4 (kv Våpnaren 25), Skänninge stad, Mjölby kommun. Arbetet utfördes i samband med markarbeten för reparation av en avloppsbrunn. Bevarade kulturlager fanns utmed schaktets sydvästra sida. Det rörde sig bl a om en äldre gatunivå samt ett ca 0,3 m tjockt lager tolkat som odlingsjord.

ISSN 1403-9273

Rapport 2021:37